

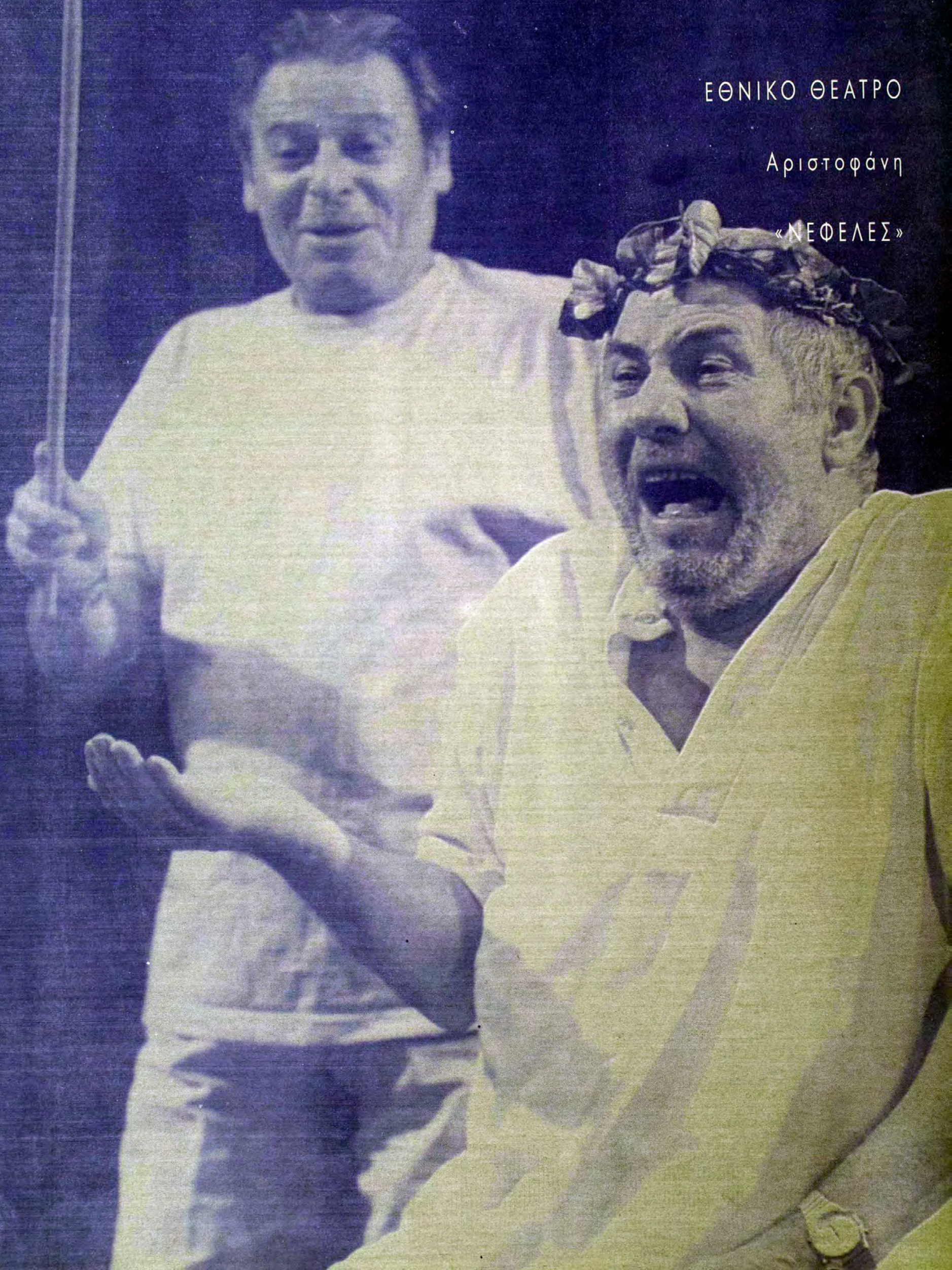
Παρασκευή 22, Σάββατο 23 Ιουλίου,

ώρα 9.30 μ.μ.

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Αριστοφάνη

«ΝΕΦΕΛΕΣ»

Μετάφραση : Παύλος Μάτεσις
Σκηνοθεσία : Κοραής Δαμάτης
Σκηνικά : Απόστολος Βέπτας
Κοστούμια : Άννα Μαχαιριανάκη
Μουσική : Βασίλης Δημητρίου
Χορογραφία : Κοραής Δαμάτης
Μουσική Διδασκαλία : Ολυμπία Κυριακάκη
Βοηθός Σκηνοθέτη : Ιωάννα Μιχαλακοπούλου
Βοηθός Χορογράφου : Νικολέττα Κόκκινου

ΔΙΑΝΟΜΗ

(με σειρά εμφάνισης)

Στρεψιάδης : Γιώργος Μιχαλακόπουλος
Φειδιππίδης : Γιώργος Λέφας
Θεράπων Στρεψιάδη : Νίκος Μαγδαληνός
Σπουδαστής : Δημήτρης Κώτσαρης
Μαθητές Σωκράτη :
Αντώνης Ζαχαράτος, Ακίνδυνος Γκίκα,
Μάνος Ζαχαράκος, Μάριος Παπαγεωργίου
Σωκράτης : Γιάννης Ροζάκης
Παράβαση-Αριστοφάνης : Ντίνος Δουλγεράκης
Δίκαιος Λόγος : Θόδωρος Κατσαφάδος
Άδικος Λόγος : Γιώργος Ισιδίμης
Α' Δανειστής : Τρύφων Παπουτσής
Β' Δανειστής : Σπύρος Φασσιανός

ΚΟΡΥΦΑΙΕΣ

Έρση Μαλικένζου, Ειρήνη Κονίδου, Τζένη Καλύβα,
Χριστίνα Βαρζοπούλου, Ελένη Τζώρτζη

ΧΟΡΟΣ

Σοφία Κακαρελίδου, Μίνα Ξενάκη, Ελένη Παναγιώτου,
Ελισάβετ Γιαννοπούλου, Ελευθερία Βιδάκη, Πίτσα Κονιτσιώτη,
Μαρία Αναστασίου, Σοφία Μάραλη, Όλγα Αλεξανδροπούλου,
Γεωργία Καλλέργη, Βάνα Ζακκά, Στέλλα Φυρογένη, Δροσιά Κανά,
Άννα Καχριμάνη, Κλαίρη Μανιάτη, Μαρία Τσίμα, Μαρία Φιλίππου,
Μάρθα Φριντζιλά, Γιάννα Ανδρεοπούλου, Ζαχαρούλα Οικονόμου

Ας είσθε ευτυχισμένοι –αλλά εμένα, παρακαλώ,
αφήστε με να ζω σ' αυτήν εδώ την γη...»

Μήδεια

Ευριπίδη «Μήδεια»

το 428 π.χ., στα Μεγάλα Διονύσια. Οι κριτές του έδωσαν την τρίτη και τελευταία θέση. Οι «Νεφέλες» που σώζονται δεν είναι το αρχικό έργο, αλλά διασκευή του από τον ίδιο τον Αριστοφάνη.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Το κύριο πρόσωπο στις Νεφέλες είναι ο Στρεψιάδης, αγρότης από την Αττική, ίσος σε κοινωνική θέση και όμοιος στα γούστα με τον Δικαιόπολη, εύπιστος όμως και κουτούτσικος, πότε γεμάτος αυτοπεποίθηση και πότε τελείως απελπισμένος. Παντρεύτηκε γυναίκα από αριστοκρατική οικογένεια που ζούσε μέσα στην Αθήνα, στο άστυ· και ακριβώς η οικογένεια της γυναίκας του έσπρωχνε το μοναχογιό του τον Φειδιππίδη να ασχολείται με τα πολυέξοδα αθλήματα της χρυσής νεολαίας, την ιππασία και τις αρματοδρομίες, με αποτέλεσμα ο Στρεψιάδης να χρεωθεί ως το λαιμό και να τον πιέζουν τώρα άγρια οι δανειστές του. Έχει ακουστά για ένα φροντιστήριο, που το διευθύνουν δύο διανοούμενοι, ο Σωκράτης και ο Χαιρεφάντας· σε αυτό οι νέοι δίδασκονται, καθώς άκουσε, όλα τα τεχνάσματα της δικανικής ρητορικής. Ο Στρεψιάδης ελπίζει ότι, αν ο γιός του περάσει αυτή τη σχολή, θα μπορέσει ο ίδιος, με τη βοήθεια του γιού του, να κατατροπώσει στα δικαστήρια τους δανειστές του χωρίς να πληρώσει τα χρέη του. Του Φειδιππίδη όμως δεν του αρέσει καθόλου η ιδέα να κλειστεί μέσα και να μελετά, οπότε ο Στρεψιάδης διαπιστώνει ότι, όσο κι αν τον φοβίζει η προχωρημένη του ηλικία και το κακό μνημονικό του, δεν του μένει παρά να φοιτήσει στο φροντιστήριο ο ίδιος.

Οι πρώτες του εντυπώσεις, τα ανέκδοτα που του διηγείται ο μαθητής που τον υποδέχεται, οι μαθητές καθώς τους βλέπει να εργάζονται, και τα παράξενα επιστημονικά όργανα που χρησιμοποιούν, τον παραξενεύουν, τον διασκεδάζουν και –αφελής καθώς είναι– τον ενθουσιάζουν. Επικρατεί ο ενθουσιασμός, και όταν τελικά συναντά τον Σωκράτη (κρεμασμένον στον αέρα, επειδή πιστεύει ότι, όταν απομακρυνθεί κανείς από τον υγρό αέρα του εδάφους, μπορεί να σκεφτεί καλύτερα τα δύσκολα προβλήματα) τον παρακαλεί να τον πάρει μαθητή. Ο Σωκράτης τον «μυεί» με ιεροτελεστία ανάλογη με τις θρησκευτικές μύσεις και επικαλείται τις Νεφέλες –νέες θεότητες, στη λατρεία των οποίων είναι αφιερωμένο το σχολείο. Ο Στρεψιάδης εντυπωσιάζεται πάρα πολύ από την εμφάνιση των μεγαλόπρεπων αυτών όντων («Νεφέλες» αποτελούν το χο-

ρό του έργου), και όλες οι παραδοσιακές του δοξασίες για τα φαινόμενα της φύσης και τη διακυβέρνηση του σύμπαντος από τον Δία πέφτουν σαν χάρτινοι πύργοι εμπρός στις επιστημονικές θεωρίες που με τρῶση προθυμία και αυτοπεποίθηση του εκθέτει ο Σωκράτης. Υπόσχεται να λατρεύει στο μέλλον τις καινούργιες θεότητες που του παρουσίασε ο Σωκράτης: το Χάος, τις Νεφέλες και τη Γλώσσα. Για αντάλλαγμα οι Νεφέλες του υπόσχονται ότι, αν είναι καλός μαθητής, θα γίνει διάσημος «σύμβουλος» και οι συμπολίτες του θα του φέρνουν να λύσει τα νομικά τους προβλήματα.

Οι ικανότητές του όμως δεν είναι σύμμετρες με την αισιοδοξία του: δεν έχει ούτε το μυαλό ούτε την υπομονή να καταλάβει ή να απομνημονεύσει τα στοιχεία φιλολογίας που επιχειρεί να του διδάξει ο Σωκράτης. Τότε ο Σωκράτης του ζητά να ξαπλώσει σ' ένα κρεβάτι και να αφήσει ελεύθερη τη φαντασία του (ο σύγχρονος αναγνώστης παρατηρεί βέβαια εδώ κάποια αναλογία με τη μέθοδο του «ελεύθερου συνειρμού», όπως τη χρησιμοποιεί η ψυχοθεραπευτική: αλλά στον Αριστοφάνη ο σκοπός της κατάκλισης είναι διαφορετικός), με την ελπίδα ότι ίσως επινοήσει έξυπνους τρόπους για να ξεφύγει από τις αγωγές των δανειστών του. Το κρεβάτι δεν είναι άνετο, γιατί τα ζώφια έχουν επωφεληθεί από την υπεροπτική περιφρόνηση των ανέσεων της καθημερινής ζωής που διακρίνει τη σχολή του Σωκράτη. Αλλά ακόμη και έτσι ο Στρεψιάδης τα καταφέρνει να κατεβάσει δυο τρεις εξεζητημένες ιδέες: έχει όμως ξεπεράσει τις δυνατότητές του: ο Σωκράτης χάνει την υπομονή του, και τον διώχνει από το φροντιστήριο.

Ο Στρεψιάδης, απελπισμένος όσο και στην αρχή και οπλισμένος με τα λίγα που έμαθε, κι αυτά αναφομοιώτα, βρίσκει το κουράγιο και επιμένει να στείλει τον Φειδιπίδη μαθητή στο φροντιστήριο. Αυτός φοβάται πως ο πατέρας του τρελάθηκε, δεν μπορεί όμως και να τον περιφρονήσει τελείως (γιατί η ελληνική κοινωνία έδινε μεγάλη σημασία στο θέμα της υπακοής στους γονείς), και έτσι δέχεται να τον παρουσιάσουν στον Σωκράτη, που βέβαια βλέπει στο πρόσωπο του γιού μαθητή καλύτερο από τον πατέρα. Πατέρας και γιός παρακολουθούν τώρα έναν τυπικό αγώνα ανάμεσα στον Δίκαιο και τον Άδικο Λόγο, δύο συμβολικά πρόσωπα που βγαίνουν από το σχολείο. Σκοπός του αγώνα είναι να διαλέξει ο Στρεψιάδης αν η εκπαίδευση του γιού του θα ανατεθεί στον Δίκαιο Λόγο ή στον Άδικο. Ο Δίκαιος επαινεί την καλλιέργεια και την ηθική που χαρακτηρίζουν τις περασμένες γενιές, και αναφέρεται υποτιμητικά στη σύγχρονη νεολαία, όπως περίπου γίνεται και στις μέρες μας. Ο Άδικος υποβάλλει ερωτήσεις στον Δίκαιο, στήνοντάς του εύκολες αλλά αποτελεσματικές παγίδες, και περιγράφει με ζωηρά χρώματα τις ηδονές, τις επιτυχίες και την εξασφάλιση που μπορεί να αποκτήσει ο νέος, όταν θα έχει εκπαιδευτεί να υπερνικά με τη γλώσσα κάθε δυσκολία. Ο Στρεψιάδης πετά από τη χαρά του, και ο Φειδιπίδης ακολουθεί γκρινιάζοντας τον Άδικο Λόγο για να μαθητεύσει κοντά του.

Όταν τελειώνουν τα μαθήματα, φαίνεται αρχικά ότι ο Φειδιπίδης ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες του πατέρα του. Γεμάτος ευφορία ο Στρεψιάδης αποδιώχνει δύο δανειστές που ήρθαν να του ζητήσουν τα χρήματά τους. Υποχωρούν θυμωμένοι: ο γέρος τους πρόσβαλε ανακατεύοντας με αλλόκοτο τρόπο κοροϊδία, βία και διάφορα αλλοπρόσαλλα ψήγματα ιδεών τα οποία δανείζεται από τον Σωκράτη και τον Φειδιπίδη. Έπειτα όμως τα πράγματα παίρνουν νέα τροπή. Ο Στρεψιάδης μετά το γεύμα διαφωνεί με το γιό του σχετικά με την ποίηση: ο Φειδιπίδης περιφρονεί τους παλαιούς ποιητές που το έργο τους ανέδρευσε τον πατέρα του, ενώ ο Στρεψιάδης δεν μπορεί να χωνέψει τις ανηθικότητες του Ευριπίδη. Ο Φειδιπίδης του δίνει μια και τον ρίχνει κάτω – αλλά οι αρχαίοι Έλληνες όσο φιλόνοικοι και αν ήταν, αγανακτούσαν όταν τα παιδιά κακομεταχειρίζονταν τους γονείς τους. Ο Στρεψιάδης εύχεται τώρα να μην είχε στείλει ποτέ τον γιό του στο σχολείο του Σωκράτη, και η απελπισία του μεγαλώνει περισσότερο όταν σε μια συζήτηση ο Φειδιπίδης υποστηρίζει ότι οι πανάρχαιες κοινωνικές παραδόσεις δεν αντέχουν. Μετανιωμένος τώρα για την ανέντιμη πρόθεσή του – η οποία και τον οδήγησε στην καταστροφή από τους δανειστές του, βάζει με τη βοήθεια ενός δούλου του φωτιά στο φροντιστήριο, αναγκάζοντας έτσι τον Σωκράτη και τους μαθητές του να το βάλουν στα πόδια.

K.J. Dover

«Η κωμωδία της Αριστοφάνη»

Μτφ. : Φάνης Ι. Κακριδής

Εκδόσεις : Μορφωτικό Ίδρυμα

Εθνικής Τραπέζης